EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

I. ULUSLARARASI EGE SOSYAL BİLİMLER LİSANSÜSTÜ ÖĞRENCİ KONGRESİ

1st INTERNATIONAL CONGRESS OF EGE SOCIAL SCIENCES GRADUATE STUDENTS

1 – 3
HAZİRAN / JUNE
2022

BİLDİRİLER
PROCEEDINGS

EDİTÖRLER | *EDITORS*

Doç. Dr. Burcu TÜRKCAN
Dr. Öğretim Üyesi Aytekin ERDOĞAN
Arş. Gör. Dr. Ender ÖZBAY

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları - 3
İzmir, 2022

I. ULUSLARARASI
EGE SOSYAL BİLİMLER LİSANSÜSTÜ ÖĞRENCİ KONGRESİ
(1–3 HAZİRAN 2022)
BİLDİRİLER

1st INTERNATIONAL CONGRESS OF EGE
SOCIAL SCIENCES GRADUATE STUDENTS
(JUNE 1–3, 2022)
PROCEEDINGS

EDİTÖRLER | EDITORS
Doç. Dr. Burcu TÜRKCAN,
Dr. Öğretim Üyesi Aytekin ERDOĞAN,
Arş. Gör. Dr. Ender ÖZBAY

E-ISBN 978-605-338-389-5

Ege Üniversitesi Üst Yayın Komisyonu'nun 06.12.2022 tarih ve 24/26 sayılı kararı ile yayınlanmıştır.

© Bu kitabın tüm yayın hakları Ege Üniversitesi'ne aittir. Kitabın tamamı ya da hiçbir bölümü yazarının önceden yazılı izni olmadan elektronik, optik, mekanik ya da diğer yollarla kaydedilemez, basılamaz, çoğaltılamaz. Ancak kaynak olarak gösterilebilir.

Eserin bilim, dil ve her türlü sorumluluğu yazarına/editörüne aittir.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Sertifika No: 52149

Ege Üniversitesi Yayınları

Yayın
Ege Üniversitesi Basım ve Yayınevi
Bornova -İzmir
Tel: 0 232 342 12 52
E-posta: basimveyayinevisbm@mail.ege.edu.tr

Kitap Satış
Ege Üniversitesi Basım ve Yayınevi Şube Müdürlüğü
Merkez Kampüs Bornova-İzmir
Tel: 0 232 311 59 07
E-posta: egekitapsatis@mail.ege.edu.tr

Online Kitap Satış
https://egeuniversitesiyayinlari.ege.edu.tr

e-Yayın Tarihi: Aralık 2022

ÇEVİRMEN KİMLİĞİ İLE ORHAN BURİAN

♦ ⬥ ♦

ORHAN BURIAN WITH TRANSLATOR IDENTITY

Nurdan MARAL*

ÖZET

Kültürlerarası iletişimin önemli araçlarından biri olan çeviri tarihsel olarak değerlendirildiğinde, toplumların gelişimine önemli bir katkı sağladığı görülmektedir. Türkiye'de gerçekleşen çeviri etkinlikleri incelendiğinde ise Tanzimat döneminden itibaren Batı eserlerinin Türkçeye çevrilmesi Cumhuriyet döneminde, özellikle 1940 yılında Hasan Ali Yücel tarafından Tercüme Bürosu'nun kurulmasıyla hız kazanmıştır. Batılı eserlerin Türkçeye çevrilmesi hareketi ile yeni bir kültür repertuarının oluşması hedeflenmiştir. Bu süreçte çalışmalarıyla ön plana çıkan çevirmenlerden biri olan Orhan Burian (1914-1953), yazı, eleştiri ve çevirileriyle Cumhuriyet döneminde Türk edebiyatına ve kültürüne damgasını vuran üretken yazarlar arasında sayılabilir. Burian, günümüz okurları tarafından çok iyi bilinmemekle birlikte "akademisyen", "araştırmacı", "çevirmen", "dergi kurucusu", "oyun yazarı" kimlikleri de bulunmaktadır. Sadece çevirileriyle değil, aynı zamanda saygın Türk ve yabancı dergilerde sıkça yayınlanan çeviri üzerine eleştiri ve denemeleriyle teorik olarak çevirinin gelişmesine katkı sağlamıştır. Geçiş dönemlerinde toplumların gereksinim duyduğu yenilikler açısından büyük olanaklar sunan çeviriler, sanatsal ve düşünsel devingenliğin artırılması konusunda önemli bir yer tutmaktadır. Çeviribilim alanyazını incelendiğinde Orhan Burian'ın çevirmen kimliğini irdeleyen çalışmaların olmadığı görülmüştür. Bu çalışma Orhan Burian'ın hayatını ve çevirmen kimliğini ortaya çıkarmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: *Çeviribilim, Orhan Burian, çevirmen kimliği, çeviri tarihi, Cumhuriyet dönemi*

ABSTRACT

When translation, which is one of the effective tools of intercultural communication, is evaluated historically, it is clear that it contributes significantly to the development of societies. When the translation activities in Turkey are examined, it is clear that the translation of Western works into Turkish has accelerated since the Tanzimat period, particularly with the establishment of the Translation Bureau by Hasan Ali Yücel in 1940. It was hoped that by translating Western works into Turkish, a new cultural repertoire would be created. Orhan Burian (1914-1953), one of the translators who were prominent with his works in this process, was among the productive writers on Turkish literature and culture during the Republican era with his writings, criticisms, and translations. Although Burian is not very well known among today's readers, he also has the identities of "academic", "researcher", "translator", "journal founder", and "playwright". He contributed to the advancement of translation theory, not only through his translations but also with his criticisms and essays, which were frequently published in prestigious Turkish and foreign journals. Translations, which provide significant opportunities for the innovations required by societies in transition periods, play an important role in increasing artistic and intellectual mobility. When the translation studies literature is examined, it is seen that there are no studies examining Orhan Burian's translator identity. This study aims to reveal Orhan Burian's life and translator identity.

Keywords: *translation studies, Orhan Burian, translator identity, translation history, early republican period*

* Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çeviribilim, Türkiye,. (e-Mail: nurdanmaral@gmail.com)

1. GİRİŞ

Kültürlerarası iletişimin önemli araçlarından biri olan çeviri tarihsel olarak değerlendirildiğinde, toplumların gelişimine önemli bir katkı sağladığı görülmektedir. Türkiye'de gerçekleşen çeviri etkinlikleri incelendiğinde ise Tanzimat döneminden itibaren Batı eserlerinin Türkçeye çevrilmesi Cumhuriyet döneminde, özellikle 1940 yılında Hasan Ali Yücel tarafından Tercüme Bürosu'nun kurulmasıyla hız kazanmıştır. Batılı eserlerin Türkçeye çevrilmesi hareketi ile yeni bir kültür repertuarının oluşması hedeflenmiştir. Bu süreçte çalışmalarıyla ön plana çıkan çevirmenlerden biri olan Orhan Burian (1914-1953), yazı, eleştiri ve çevirileriyle Cumhuriyet döneminin üretken yazarları arasında sayılabilir. Burian'ın yaptığı çalışmalar incelendiğinde akademisyen, araştırmacı, dergi kurucusu, oyun yazarı olarak farklı çalışmalar gerçekleştirdiği görülmektedir. Bu bağlamda Burian'ın çevirilerinin yanı sıra çeviri üzerine eleştiri ve deneme yazılarıyla da çeviribilim alanına katkı sağladığı görülmektedir (İçöz, 2015). Geçiş dönemlerinde toplumların gereksinim duyduğu yenilikler açısından büyük olanaklar sunan çeviriler, sanatsal ve düşünsel devingenliğin artırılması konusunda önemli bir yer tutmaktadır (Yücel, 2006).

Kültürler ve fikirler arasında bir köprü görevi gören çevirilerden, bazen yerel bir kültürün dilini ve edebiyatını geliştirmek için bir eğitim aracı, bazen de baskın güçlerle yüzleşmek, evrensel değerleri dolaylı olarak eleştirmek veya vurgulamak için bir kaynak olarak yararlanıldığı (Yücel, 2006) göz önüne alındığında toplumların değişmesinde ve gelişmesinde önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Genç Cumhuriyetin erken dönemlerinde başlayan Batılılaşma sürecinin çeviri olgusuna nasıl yansıdığı ve bu süreçte çevirinin toplumun aydınlanmasındaki belirleyici (Yücel, 2006) rolün tam olarak anlaşılabilmesi için bu dönemin ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmesi gereklidir. Çeviribilim alanyazını incelendiğinde Orhan Burian'ın çevirmen kimliğini irdeleyen çalışmaların olmadığı görülmüştür. Bu çalışma Orhan Burian'ın hayatını ve çevirmen kimliğini ortaya çıkarmayı hedeflemektedir.

2. ORHAN BURİAN'IN HAYATI

Orhan Burian, 18 Mart 1914 tarihinde Üsküdar'da Bağlarbaşı'nda dünyaya gelmiştir (Arıkan 2002). Burian'ın babası Recep Paşa, annesi ise Agâh Paşa'nın kızı Mihriban Hanım'dır, iyi bir eğitim almıştır, Fransızca, İngilizce ve İtalyanca bilmektedir (Arıkan 2002). Hem anne hem de baba tarafından geniş kültürlü bir aileden gelse de çocukluğu sıkıntı içinde geçmiş, Bursa'da birkaç okul değiştirmek zorunda kalmış, lise öğrenimini İstanbul Kabataş Lisesi'nde sürdüren Burian, burada özellikle edebiyat derslerinde oldukça başarılı olmuştur. O yıllardaki adıyla Orhan Recep'in okul gazetesinde bazı denemeleri de çıkmıştır (Arıkan 2002).

Burian, 1933 yılında Cambridge Üniversitesi İngiliz Edebiyatı Bölümü'ne başlamıştır ve 1936 yılında mezun olduktan sonra bir araştırma için altı ay daha Cambridge Üniversitesi'nde kalmıştır; daha sonra ise Paris liselerinde üç ay İngilizce öğretim yöntemlerini izlemiştir (Arıkan, 2002).

1937 yılında Türkiye'ye dönen Burian, Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nde çalışmaya başlamış ve daha sonra araştırmalarını sürdürmek için 1947 yılında Amerika'ya giderek Princeton Üniversitesi'nde iki yıl Amerikan edebiyatı konusunda çalışmış ve Türkçe dersler vermiş ardından 1949 yılında Türkiye'ye dönen Burian Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesindeki görevine geri dönmüş ve çalışmalarında Türk İngiliz ilişkilerine ağırlık vermiştir (Arıkan, 2002).

3. ÇEVİRMEN OLARAK ORHAN BURİAN VE ESERLERİ

Orhan Burian'ın yazarlık ve çevirmenlik günleri Trinity Kolej'deki öğrencilik yıllarında başlamıştır (Arıkan, 2002). Burian'ın İngiltere'den gönderdiği çeviri ve yazılar Bursa Uludağ Halkevi dergisinde yayınlanmıştır (Arıkan, 2002). Hint şairi Rabindranath Tagore'dan çevirdiği öykü ve şiirler de Bursa Uludağ Halkevi ve *Yücel* dergilerinde yayımlanmıştır (Arıkan, 2002).

Orhan Burian'ın çevirilerinin önemli bir kısmını Shakespeare çevirileri ve oyunlar oluşturduğu söylenebilir. Burian, yaşamı boyunca tiyatro ile yakından ilgilenmiştir. Orhan Burian, ayrıca Joseph Addison, Aeschylus, Francis Bacon, Norman Cousins, Thomas de Quincy, James Joyce, John Keats, Charles Morgan, Hasketh Pearson'dan çeşitli kısa yapıt çevirileri yapmıştır. Bunların dışında yazarın

tamamlayamadığı "Türkçe Bir İngiliz Edebiyatı Antolojisi" çalışması için Blake, Byron, Donne, Milton, Pope, Shelley, Tennyson ve Wordsworth'ten yaptığı şiir çevirileri bulunmaktadır, ancak bu çalışmayı tamamlayamamıştır (Arıkan 2002). Orhan Burian'ın çeviri eserleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Orhan Burian'ın çevirisini üstlendiği eserler

Yıl	**Yazar**	**Eser Adı**	**Yayınevi-**
1938	Rabindranath Tagore	Bahçıvan	İstanbul 1938 Çituris Biraderler Matbaası. 62 S. Dağıtma yeri: İkbal Kütüphanesi."Yücel Kitapları: 10"
1940	W. Shakespeare	*Othello*	İstanbul 1940 Becid Basımevi. 302 S. Yücel Yayınevi.
1940	J. M. Synge	*Denize Giden Atlılar*	İstanbul 1940 Maarif Matbaası. 18 S. "Maarif Vekilliği Devlet Konservatuvarı Neşriyatı: 4"
1943	W. Shakespeare	*Beğendiğiniz Gibi*	Maarif Matbaası. 134 S. "Dünya Edebiyatından Tercümeler. İngiliz Klâsikleri: 4
1943	W. Shakespeare	*Othello*	Ankara 1943 Maarif Matbaası. 166 S. "Dünya Edebiyatından Tercümeler. İngiliz Klâsikleri: 3"*
1944	J. M. Barrie	*Kabahat Kendimizde*	İstanbul 1944 Maarif Basımevi. 171 S. "Maarif Vekilliği Devlet Konservatuvarı Neşriyatı: 15
1944	W. Shakespeare	*Atinalı Timon*	Ankara 1944 Maarif Matbaası. 121 S. "Dünya Edebiyatından Tercümeler. İngiliz Klâsikleri: 3 1 "
1944	W. Shakespeare	*Hamlet*	Ankara 1944 Maarif Matbaası. 179 S. "Dünya Edebiyatından Tercümeler. İngiliz Klâsikleri: 11
1945	Aldous Huxley	*Yeni Dünya*	Ankara 1945 Millî Eğitim Basımevi. 334 S. "Dünya Edebiyatından Tercümeler. Yeni İngiliz Edebiyatı: 2
1945	Eugene O'neil	*Karaağaçlar Altında*	Ankara 1945 Maarif Matbaası. 100 S. "Maarif Bakanlığı Devlet Konservatuvarı Yaynınları: 22
1945	W. Shakespeare	*Hamlet.*	Ankara 1945 Millî Eğitim Basımevi. XXXI+202 S. "Okul Klâsikleri: 3 "
1946	W. S Shakespeare	*Hamlet* 2. Basım.	İstanbul 1946 Millî Eğitim Basımevi. XXVIII+ 223
1946	W. Shakespeare	*Macbeth*	Ankara 1946 Millî Eğitim Basımevi. 102 S. "Dünya Edebiyatından Tercümeler. İngiliz Klâsikleri: 12
1952	Arthur Miller	*Satıcının Ölümü*	İstanbul 1952 Millî Eğitim Basımevi. 153 S. "Millî Eğitim Bakanlığı Modern Tiyatro Eserleri Serisi 6 1

(Özerdim 1958: 84)

Burian, İngilizceden Türkçeye çeviri yaptığı gibi, Türkçeden İngilizceye de çeşitli şiir çevirileri yapmıştır. Zeki Arıkan'a (2002) göre, Burian'ın özellikle tiyatro alanında yayımlanmamış daha birçok çevirisi bulunmaktadır. Orhan Burian, dil ve edebiyat konularında yaklaşık 110, kültür ve sanatla ilgili konularda 50 yazı kaleme almıştır. Türkçeye çevirdiği kısa yapıt sayısı ise 40'tır.

Orhan Burian bibliyografyası, Sami N. Özerdim tarafından iki kere hazırlanmıştır. İlk olarak yazarın ölümünden sonra *Devrim Gençliği* dergisinde, daha sonrasında ise gözden geçirilmiş ve yeniden derlenmiş haliyle 1958 yılında Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi'nde yayımlanmıştır. Bibliyografya iki bölümden oluşmaktadır: "Kitap Halindeki Eserleri" ve "Dergilerde Çıkmış Yazıları".

Özerdim'in (1958) hazırladığı bibliyografyaya göre, Burian, bazı yazılarını "Âli Âgâh", "An", "M. Ö. Engin" ve "O. B." takma adları ve kısaltmalarıyla imzalamış, bazen "Ufuklar" ve "Yücel" gibi kurumsal imzaları, bazen de "*" imini kullanmıştır. Özerdim (1958), yazarın özellikle *Ufuklar* ve *Yücel* dergilerinde imzasız yayımlanmış yazıları olduğu tahmin etmektedir. Yazarın Amerikan, İngiliz ve Türk edebiyatlarıyla ilgili İngilizce, Türkçe yazıları, çok sayıda kitap ve makale çevirisi, bilimsel araştırma yazıları, iki oyunun yanı sıra *Kurtuluştan Sonrakiler* şiir antolojisi ve *Ufuklar* dergisi vardır.

Yazar, ayrıca ünlü İngiliz doğubilimcisi Prof. Harold Bowen'ın kaleme aldığı British Contributions to Turkish Studies adlı çalışmasını, Türkiye Hakkında İngiliz Tetkikleri (1946)

başlığıyla Türkçeye çevirmiştir, bu çeviri, imzasız olarak yayımlanmış, ancak Burian'ın dosyalarındaki belgelerden çevirinin Burian'a ait olduğu kesinlik kazanmıştır (Arıkan, 2002)

Orhan Burian, İngilizce olarak yazdığı makalelerle Türk edebiyatının yurt dışında tanınmasına önemli katkılarda bulunmuştur. Yazarın 1951 yılında Oklahoma Üniversitesi'nin süreli yayını olan *Books Abroad'*da yayımlanan "Turkish Literature in Our Time" başlıklı makalesi, yurt dışında büyük ilgi görmüş, İspanyolca'ya da çevrilerek Arjantin'de Libros de Hoy dergisinde yayımlanmıştır (Arıkan 2002). Burian'ın ünlü tarihçi Richard Knolles'un Generall Historie of the Turkes adlı yapıtını incelediği bir makalesi Notes and Queries' de, "Turkish Prosody" başlıklı kapsamlı tanıtıcı yazısı Dictionary of World Literature: Criticism, Forms, Technique'te, "Interest of the English in Turkey as reflected in English Literature" başlıklı uzun makalesi Oriens'da, Perihan Çambel ile birlikte kaleme aldıkları "Theatre in Turkey" başlıklı yazısı ise May Players Magazine'de yayımlanmıştır. Yazarın aynı zamanda profesörlük tezine temel olan Modern Turkish Poetry başlıklı çalışması ise Turkish Information Office'in "Turkey Today" dizisinin 10 numaralı yayını olarak çıkmıştır (Arıkan 2002: 24-28).

Orhan Burian, dil ve edebiyat yazılarında çoğunlukla Türkçe ve sorunları, çeviri ve sorunları, edebiyat türleri (deneme, eleştiri, roman, şiir), dünya ve Türk klâsikleri, kültür ve sanat yazılarında ise ahlâk, bilim, eğitim, dünya ülkelerindeki sanatsal ve kültürel gelişimler, güncel kültürel sorunlar, hümanizm ve Rönesans, sinema, tarih, tiyatro ve yayıncılık konuları üzerinde yoğunlaşmıştır (Canpolat, 20035). Orhan Burian'ın kaleme aldığı eserler Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Orhan Burian'ın eserleri

Yıl	**Eser Adı**	**Yayınevi**
1938	*Byron ve Türkler*	Ankara 1938 Recep Ulusoğlu Basımevi. 22 S. "Cumhuriyet Halk Partisi Yayını. Konferanslar. Seri: 1. Kitap: 12"
1938	*Mütarekeden sonrakiler.* 1918-1938	İstanbul 1938 Çıturi Biraderler Basımevi.214 S."Yücel Kitapları: IX"
1946	*Kurtuluştan sonrakiler.* 2. Basım	İstanbul 1946 Pulhan Matbaası. XXXI+340 S. Yücel Yayınevi. "Herokur Kitapları: 3"
1952	*Babıâli nezdinde* *Üçüncü İngiliz Elçisi Lello'nun muhtırası.*	*Ankara* 1952 Türk Tarih Kurumu Basımevi.

(Özerdim 1958: 84-85).

4. ORHAN BURİAN'IN ÇEVİRİ ANLAYIŞI

Çevirinin Türk edebiyatına kazandıracağı ivmenin farkında olan Burian, 1936 yılında "Edebiyatımızın Asıl Noksanı" başlıklı denemesinde " yabancı dillerin klasiklerini Türkçeye çevirtmek er geç Kültür Bakanlığımızın üstüne alacağı bir görevdir" (Burian 1993) demiştir. Burian, 1940 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Hasan Ali Yücel'in başlattığı çeviri faaliyetinde yer almıştır. Tercüme Bürosu'nun kurulmasıyla çeviri eserler sayesinde oluşturulacak kültür repertuarı ile genç, dinamik, ilerici, Batılı ve modern bir edebiyata hayat vermek amaçlanmıştır (İçöz, 2013). Burian'ın çeviri eserleri incelendiğinde bu dönemde aktif olarak rol aldığı görülmektedir.

Burian, Tercüme Bürosu faaliyetlerinde yer alsa da bu süreci eleştiren yazılar da kaleme almıştır. Orhan Burian'ın çalışmaları genel olarak incelendiğinde, Türkçe ve sorunları, çeviri ve sorunları, edebiyat türleri (deneme, eleştiri, roman, şiir), dünya ve Türk klâsikleri, dünya ülkelerindeki sanatsal ve kültürel gelişimler, güncel kültürel sorunlar, hümanizm ve Rönesans, sinema, tarih, tiyatro ve yayıncılık konularında yoğunlaştığı söylenebilir.

Orhan Burian çeviri konusundaki düşüncelerini paylaştığı "Tercüme ve Bizim İçin Manası" başlıklı yazısında çevirinin, bir düşünce sorunu olduğunu vurgulayarak ne kadar çevirmen varsa o kadar çeviri biçimi olduğundan söz etmiştir (1944). Başka bir deyişle kusursuz çeviri olamayacağını belirtmiştir.

Çeviri hareketinin doğusuyla batısıyla dünya edebiyatını kucaklaması gerektiğini düşünen (Arıkan, 2002) Burian, dönemindeki çeviri anlayışını eleştiren birçok yazı yazmıştır. Eleştirileri, eser, yazar ve yayıncı çerçevesinde ele almıştır (Burian 1993). Burian, dönemindeki çevirmenleri, çeviride amaçları olmamaları ve çeviri yaptıkların dilin edebiyatını bilmemeleri ve ilgisiz olmaları nedeniyle eleştirmiş ve tercüme edecekleri eserleri baskı sayısı ya da ilanlardan ilham alarak seçtiklerine işaret etmiştir (Burian, 1993).

Burian 1930-1940 yılları arasındaki çeviri faaliyetlerini değerlendirirken ise yabancı edebiyattan birçok yazarın çeşitli eserlerinin Türkçeye çevrilirken çevirmenlerin kaynak metinlere sadık kalmaya daha fazla önem verdiğini belirtmiştir (Burian 1993: 180). Aynı yazısında "eser, yazar ve yayıncı olmak üzere üç ana "eksiklik" olduğunu söylemiştir.

Tercüme Bürosu dönemi ile ilgili olarak Burian'ın dile getirdiği eleştirilerden biri de çevrilecek eserlerin rastgele seçilmiş olmasıydı, ona göre bu çevirilerin amacı, amaç olarak adlandırılmayı hak etmeyen hedeflerdi ve bu noktada Pearl Buck'ın sırf Nobel Ödülü aldığı için ve Wild'in hayatıyla öne çıktığı için tercüme edildiğini örnek vermiştir (Burian 1993). Yakın dönem eserlerin tercüme edilmesi konusunda ise bu eserleri henüz dünya edebiyatındaki yerini bulmadığına ve gelecekte de bulmama ihtimali olduğuna dikkat çekerek kaygılarını dile getirmiştir (Burian, 1993).

Çevirmenlerin edebiyat tutkusu ve sevgisinin olması gerektiğinin altını çizen Burian, aksi durumda çevirmenin kendi bildiği güzelliği başkasına aktaramayacağını söylemiş ve çevirmenin bu sevgi ve tutkuyla bir edebiyata hatta bir yazara tutunacağını da vurgulamıştır (Burian, 1993). Burian'ın çeviri eserleri incelendiğinde en fazla çeviriyi Shakespeare eserlerinden yaptığı göze çarpmaktadır. Bu noktada Burian'ın bu felsefeyle Shakespaere eserlerine bağlandığı söylenebilir. Shakespeare'in Hamlet, Machbeth, Othello, Atinalı Timon ve Nasıl İsterseniz adlı eserlerini Türkçeye çeviren Burian, aynı zamanda Shakespeare ile ilgili pek çok makale de yazmıştır (Arıkan 2002). Burian'ın Shakespeare çevirileri sürecinde, tüm eski metinleri gözden geçirdiği, kelimelere, cümlelere ve konuşmalara dikkatle karar verdiği görülmektedir (Burian, 1956). Çevirilerin okuyucuları dünyanın büyük eserleriyle tanıştırdığından söz eden Burian bu durumun çevirmenlerin de ellerindeki metin kadar Türkçenin yapısı konusunda da titiz çalışmalarını sağladığından söz etmiştir (Burian, 1993).

Her ne kadar çevirmenler ve çeviri eser seçimlerini belirli noktalarda eleştirse de yayıncıların kısa süre içinde az ücretle uzunluğu az eserler istemelerini de eleştirmiştir (Burian, 1993). Çevirmenlere, yayıncılara yönelik eleştirilerinin ve yaşanan sorunların karşısında Orhan Burian, somut çözüm önerileri de getirmiştir. Burian, çevirmenlerin ve yayıncıların çalışmalarını bir düzene sokmak için danışma kurulları oluşturulmasını, çeviri önsözleri konusunda uzmanlara danışılması gerektiğini önermiş, böylece çevirmenin yalnızca bir dile değil, edebiyata aşka bağlanacağını vurgulamıştır (Burian, 1993). Burian ayrıca yayınevleri arasında işbirliği sağlamak için bir yayınevi enstitüsü kurulabileceğini, yayınevlerinin, Doğu Dilleri, Yunanca ve Latin Dilleri gibi belirli bir alan seçebileceğini bunun sonucunda da çevirmenin yalnızca doğru ve hoş bir çeviriden sorumlu olacağını belirtmiştir (Burian, 1993).

Orhan Burian'ın çeviri konusunda ele aldığı noktalardan birisi de sansür konusudur. Burian, yeni Türkçeye ilk kez aktarılacak bir metnin tam olarak yayınlanması gerektiğini, daha sonrasında ise bunlardan yaşlara, ayrı gereksinimlere göre yontulmuş metinler çıkarılabileceğini önermiştir (Burian, 1993).

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Genç Cumhuriyetin ilk yıllarında başlayan çeviri hareketi Batılılaşma yolunda atılmış bir adım olarak değerlendirilmektedir. Günümüzde Türkiye'de çeviribilim alanında yapılan çalışmaları daha iyi kavrayabilmek için Türkiye çeviri tarihini de iyi incelemek gereklidir. Çeviri tarihi, geçmişteki olayların

yeniden anlatılmasının yan ısıra tarihsel verileri çevreleyen ve oluşturan söylemleri de ortaya çıkarmayı hedefler (Berk,2001). Ancak bu söylemleri inceleyebilmek için özellikle Tercüme Bürosu döneminde hem yazar hem de çevirmen olarak görevler üstlenen bireylerin tanınması önem arz etmektedir. Bu bağlamda çevirilerinin yanı sıra araştırmaları ile de çok sayıda eser üreten Orhan Burian'ın yaşamı ve çalışmaları incelendiğinde Batı kültüründe var olan yazın çevirisi söylemleri ürettiği söylenebilir. Bu çalışma gelecekte yapılması önerilen çeviri söylemi çalışmalarına ışı tutacaktır.

KAYNAKÇA

Arıkan, Z. (2006). Orhan Burian: Mektuplar", İstanbul: YKY

Arıkan, Z. (2004). *Cumhuriyet dönemi Türk aydınlanması ve Prof. Orhan Burian, 1914-1953.* Cumhuriyetin 80. Yılına Armağan (ss 63- 74). Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Müdürlüğü.

Arıkan, Z. (2002). Kırkın kapısındaki genç: Orhan Burian. İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Yayınları.

Berk, Ö. (2001). Ulusların ve ulusal kimliklerinin oluşturulmasında çeviri yöntemlerinin rol ve işlevi. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi , (4), 49-66

Burian, O. (1944). Tercüme ve bizim için manası üzerine. Ülkü 7(75) ,17-18.

Burian, O. (1956). Bir radyo söylevinden: Shakespeare. Yeni Ufuklar, 4(48), 441-446.

Burian, O. (1993). *Denemeler Eleştiriler* (Haz. Vedat Günyol). İstanbul: Cem Yayınevi.

Canpolat, M (2003). Türkiye'de deneme ve eleştirinin gelişiminde Orhan Burian'ın yeri. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü Ankara.

İçöz, N. (2013). 1940 yılı: Türk kültür ve edebiyatında çeviri ile açılan çığır. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 5(2)*, 335-344

İçöz, N. (2015). *Reflections of Humanism on Orhan Burian's Translation of Hamlet*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi)Doğuş Üniversitesi

Özerdim, S. N. (1958). Prof. Orhan Burian bibliyografyası". *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 16(3-4)*, 83-95.

Yücel, F. (2006). Türkiye'nin aydınlanma sürecinde çevirinin rolü. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 23(2), 207-220.*